

HELSINGIN SEURAKUNTIEN YHTEINEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA

2018

Julkaisija: Helsingin seurakuntayhtymä

Toimittajat: Satu Laakso ja Päivi Vuorelma-Glad

Kuvat: Katri Saarela, lukuun ottamatta sivuja 10,18 & 25 (Istock)

Ulkoasu: Anu Ylä-Jussila

Tämän varhaiskasvatussuunnitelman tekstit on laadittu Yhteisen seurakuntatyön varhaiskasvattajien toimesta. Niitä on kommentoitu ja tarkennettu Yhteisen seurakuntatyön Kasvatuksen ja seurakuntapalvelun työntekijöiden kesken, sekä Helsingin seurakuntien työstävastaavien areena -tapaamisissa että varhaiskasvattajien starttipäivillä.

**VARHAISLAPSUUS ON INTENSIIVISTÄ KEHITYKSEN
JA OPPIMISEN AIKAA. KESKEISET KEHITYKSELLISET
MUUTOKSET TAPAHTUVAT JO ENNEN KOULUIKÄÄ.
SIKSI SE, MITÄ TAPAHTUU TUONA AIKANA, ON MER-
KITYKSELLISTÄ SEKÄ HEIDÄN SENHETKISEN, ETTÄ
TULEVAN ELÄMÄNSÄ KANNALTA. **KIRSTI KARILA,
VAIKUTTAVA VARHAISKASVATUS, OPH****

SISÄLTÖ

Helsingin seurakuntien yhteinen varhaiskasvatussuunnitelma – laatu, luotettavuus ja luottamus.....	7
Seurakuntien varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavia tekijöitä	8
Seurakuntien varhaiskasvatuksen arvoperusta ja erityispiirteet	11
Seurakunnan toimintakulttuuri – toimimme niin kuin ajattelemme.....	11
Lapsivaikutusten arviointi	12
Oppimiskäsitys ja osallisuus	15
Pedagogiikka	15
Oppimisympäristö.....	15
Leikki.....	15
Havainnointi ja dokumentointi.....	16
Oppimisen alueet	16
Pedagoginen johtaminen ja arviointi	19
Yhteistyö varhaiskasvatuksen verkostojen kanssa.....	19
Seurakunta varhaiskasvatuksen, koulun ja oppilaitoksen kumppanina.....	20
Helsingin seurakuntayhtymässä yhteisesti sovitut vastuut kaupungin varhaiskasvatuksen kanssa	22
Lastensairaala	22
Seurakunnan varhaiskasvatuksen kerhotoiminta.....	24
Perhekerho	24
Päiväkerho.....	24
Iltapäiväkerhotoiminta kouluikäisten lasten kanssa	24
Muuta kokoavaa toimintaa, tapahtumia ja yhteydenpitoa lapsiperheille	26
Musiikkikerhot	26
Lapsiperheiden jumalanpalvelukset ja kirkkohetket	26
Pyhäkoulu.....	26
Retket, leirit ja tapahtumat	26
Lasten sururyhmät ja perheiden suruleirit	27
Pienelle parasta - koko ikäluokan kattavaa yhteydenpitoa lapsiperheisiin	27
Opetushallitus / varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016.....	28
Lähteitä ja kirjallisuutta vasu-pohdintoihin	29

JOHDANTO

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on edistää lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhdessä vanhempien kanssa. Tämä edellyttää aitoa osallisuuden kokemusta, perusteltuja pedagogisia valintoja sekä lämmintä ja avointa vuorovaikutusta lapsen, vanhempien ja kasvattajien välillä.

Varhaiskasvatus seurakunnassa sisältää myös hengellisen ulottuvuuden, joka ilmenee pienen lapsen arjessa kaiken aikaa. Lapsen hengellisyyttä tulee vaalia erityisen sensitiivisellä tavalla yhdessä asioita ihmetellen ja pohtien. Koska lapsi oppii parhaiten itselleen merkityksellisten asioiden kautta, on kasvattajan aina mietittävä hengellisyys suhteessa lapsen mielenkiinnon kohteisiin ja muuhun kehitykseen.

Laadukas varhaiskasvatus on uusimpien tutkimusten mukaan kaikista vaikuttavinta toimintaa lapsen tulevaisuutta ajatellen ja tätä tavoitellaan myös seurakuntien kerhotoiminnassa. Varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta, niin yhteiskunnassa kuin seurakunnassa.

Lapsiperheiden liikkuvuus Helsingissä ja erilaiset elämän tilanteet vaikuttavat lapsen hoito- ja kerhojärjestelyiden valintoihin. Lapsen ja perheen kannalta on tärkeää, että eheä oppimisen polku toteutuu mahdollisuuksien mukaan myös seurakuntien toiminnassa lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksen eri toimintamuodosta toiseen.

YHTEINEN SUUNNITELMA LUO POHJAN SEURAKUNTIEN VARHAISKASVATUKSEN PEDAGOGISELLE AJATTELULLE, JONKA KESKIÖSSÄ ON LAPSI.

HELSINGIN SEURAKUNTIEN YHTEINEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA – LAATU, LUOTETTAVUUS JA LUOTTAMUS

Helsingin seurakunnissa sovitaan yhdessä varhaiskasvatuksen kehittämistä, toiminnan periaatteista ja keskeisistä linjauksista. Tämän pohjalta on seurakuntayhtymässä sovittu Helsingin seurakuntien varhaiskasvatussuunnitelman 2017 laatimisesta. Asiakirjassa kuvataan varhaiskasvatuksen lähtökohtia sekä yleisiä periaatteita suunnittelusta, järjestämisestä ja toteuttamisesta koko seurakuntayhtymässä. Yhteinen suunnitelma luo pohjan seurakuntien varhaiskasvatuksen pedagogiselle ajattelulle, jonka keskiössä on lapsi. Yhteisessä varhaiskasvatussuunnitelmassa sekä seurakuntien täydentävissä omissa toimintasuunnitelmissa sitoudutaan samalla valtakunnalliseen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 -asiakirjaan lapsesta, oppimisesta ja kokonaisvaltaisesta kasvun tukemisesta.

Varhaiskasvatuslaki ei suoraan sovellu seurakuntien toimintaan, koska valvontapyykälä on laadittu kuntia ja yksityisiä toimijoita koskien. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 ei myöskään sellaisenaan suoraan koske seura-

kuntien omaa varhaiskasvatusta. Suunnitelman perusasenne ja -ote toimii kuitenkin hyvänä taustana myös seurakuntien kasvatuksellisessa toiminnassa. Seurakuntien on siten luontevaa omassa varhaiskasvatuksessaan liittyä valtakunnallisiin linjauksiin, jotka pohjautuvat uusimpaan ymmärrykseen lapsesta. Joka tapauksessa kaikkea yhteistyötä kaupungin ja yksityisten varhaiskasvatustoimijoiden kanssa ohjaa velvoittava, normiohjaava Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016.

Jokainen seurakunta laatii myös oman toimintasuunnitelmansa, joka päivitetään vuosittain. Toimintasuunnitelmassa kuvataan yksityiskohdaisemmin varhaiskasvatuksen sisältöjä ja teemoja sekä pedagogiikkaa.

Yhteinen linjaus ja seurakunnan oma toimintasuunnitelma antavat vanhemmille mahdollisuuden saada tietoa seurakunnan varhaiskasvatuksen eri toimintamuotojen tavoitteista, sisällöistä ja painotuksista. Näin

VARHAISKASVATUSTA OHJAAVAT TEKIJÄT

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisista tavoitteista säädetään varhaiskasvatuslaissa. Sen tavoitteet ohjaavat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita, paikallista Helsingin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaa, toimipaikkakohtaisia toimintasuunnitelmia ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaa, toteuttamista ja arviointia. Paikallinen suunnitelma tarkoittaa valtakunnallisia perusteita, mutta ei sulje pois mitään lain, asetuksen tai varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden edellyttämää tavoitetta tai sisältöä.

- Varhaiskasvatuslaki 2015 ja sen tavoitteet (s. 28)
- [Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, Opetushallitus](#)
- [Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2017, Helsingin kaupunki](#)
- Toimipaikan toimintasuunnitelma
- Lapsen oma varhaiskasvatussuunnitelma

vanhemmille tarjoutuu mahdollisuus vaikuttaa toiminnan arviointiin ja suunnitteluun. Tämä luo luottamusta seurakunnan laadukkaaseen varhaiskasvatukseen ja lisää perheiden osallisuutta seurakunnassa.

Seurakunnan varhaiskasvatuksessa lapsella on mahdollisuus yhdessä muiden kanssa ihmetellä, leikkiä ja tutustua kristilliseen aarteistoon kuvataiteen, arkkitehtuurin, symboleiden, musiikin, juhlien ja Raamatun kertomusten kautta. Kasvattaja tuo asioita lapselle kiinnostavalla ja lasta motivoivalla tavalla. Lapsi saa elää kristillisyyttä todeksi turvallisessa luottamussuhteessa, joka jättää lapsen muistiin positiivisia tunnemuistijälkiä.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden periaatteet ohjaavat soveltuvin osin tämän hetken toiminnoista erityisesti päiväkerhotoiminnan toimintasuunnitelmia ja niiden toteuttamista. Päiväkerhotoiminta on säännöllistä ja tavoitteellista varhaiskasvatusta, jota arvioidaan ja kehitetään yhdessä lasten, vanhempien ja koulutettujen lastenohjaajien kesken.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tulee ohjata kasvatuksellista vuorovaikutusta ja toiminnan kehittämistä kaikessa toiminnassa, jossa varhaiskasvatusikäiset lapset ovat osallisena.

Seurakuntien varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavia tekijöitä

Seurakunta on jäseniensä muodostama yhteisö ja siihen liitytään kasteen kautta. Lapsi on seurakunnan täysivaltainen jäsen ja hänen osallisuuttaan sekä oppimistaan tarkastellaan lapsen ainutlaatuisuutta kunnioittaen ja uusi lapsi- ja lapsuuskäsitys huomioon ottaen. Kirkkolaki ja Kirkkojärjestys velvoittavat seurakuntia pitämään huolta lasten ja nuorten kristillisestä kasvatuksesta (KL 4 luku 1§, KJ 1 luku 5§, KJ 3 luku: Kristillinen kasvatus ja opetus sekä konfirmaatio).

Päävastuu kristillisestä kasvatuksesta on vanhemmilla ja kummeilla, joiden rinnalle seurakunta yhteisönä sekä seurakunnan työntekijät asettuvat. Perusteet seurakuntien varhaiskasvatukselle ovat kristillisessä ihmiskäsityksessä. Evankeliumeissa lapset ovat usein esillä ja ope-

tuksessa heidät asetetaan jopa aikuiselle esimerkiksi. Kirkon historia ja perinne vahvistavat lapsen paikan seurakunnan keskellä.

Kirkkohallituksen julkaisu *Meidän kirkko – kasvamme yhdessä* antaa linjauksia kirkon varhaiskasvatukselle. Helsingissä seurakuntayhtymän strategisia linjauksia on määritelty *Kirkko Helsingissä - ihmistä varten* -asiakirjassa. Niin ikään Helsingissä käynnissä oleva *Toimintakulttuurin muutos 2016 – 2018* haastaa seurakuntia ja yhteisiä yksiköitä kehittämään kasvatuksellista toimintaansa. Tämän lisäksi seurakuntien varhaiskasvatuksen järjestämisessä on otettava huomioon mm. Suomen perustuslaki, yhdenvertaisuuslaki, tasa-arvolaki, Euroopan ihmisoikeuksien sopimus ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus.

Paikallisseurakunta vastaa varhaiskasvatuksen järjestämisestä ja kehittämisestä omalla alueellaan. Seurakunnat muodostavat Helsingissä seurakuntayhtymän, jossa yhteistyössä kehitetään varhaiskasvatusta ja sovitaan sen kehittämislinjauksista ja toimintaperiaatteista.

- Seurakunnan varhaiskasvatuksen ohjaus- ja kasvatustehtäviä hoitaa lastenohjaaja (lapsi- ja perhetyön perustutkinto) huolehtien lapsen kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista yhteistyössä vanhempien kanssa.
- Seurakunnan varhaiskasvatuksen johtamisesta, koordinoinnista sekä kehittämisestä vastaa varhaiskasvatuksen ohjaaja (sosionomi-kirkon varhaiskasvatuksen ohjaaja), työstä vastaava lastenohjaaja tai työalasta vastaava pappi (teologian maisteri).
- Yhteisen seurakuntatyön varhaiskasvatuksen asiantuntijat (kaksi lastentarhanopettajaa / varhaiskasvatuksen ohjaajaa ja kasvatuksen pappi) järjestävät seurakuntien varhaiskasvatuksessa toimiville ammattiryhmille koulutusta ja yhteisiä neuvotteluja sekä hoitavat heille annettuja varhaiskasvatukseen liittyviä erityistehtäviä ja vastuita.

**LAPSI ON SEURAKUNNAN TÄYSIVALTAINEN JÄSEN.
HÄNEN OSALLISUUTTAAN SEKÄ OPPIMISTAAN
TARKASTEELLAAN LAPSEN AINUTLAATUISUUTTA
KUNNIOITTAEN JA UUSI LAPSI- JA LAPSUUSKÄSITYS
HUOMIOON OTTAEN.**

**MIELIKUVITUKSEN VOIMIN LAPSET TESTAAVAT
AJATUKSIAAN, HAAVEITAN, ROOLEJAN JA ERI-
LAISIA IDEOITAN ERI ULOTTUVUUKSISSA, MYÖS
HENGELLISYYDEN ALUEELLA.**

Seurakuntien varhaiskasvatuksen arvoperusta ja erityispiirteet

Helsingin seurakunnissa on luontevaa liittyä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2016 esitettyihin arvoihin.

Siinä mainottuja keskeisiä arvoja ovat "lapsuuden itseisarvo, ihmisenä kasvaminen, lapsen oikeudet, yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus, perheiden monimuotoisuus sekä terveellinen ja kestävä elämäntapa". (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 s. 19). Näitä pidetään laajasti myös kristillisen arvoperustan mukaisina. Henkilöstö tukee lasten kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Aikuiset ohjaavat lapsia toimimaan tämän arvoperustan mukaisesti sekä keskustelemaan laajasti arvoista ja ihanteista. Erilaisuutta kunnioitetaan suhtautumalla avoimesti erilaisiin katsomuksiin sekä lasten huomioihin ja kysymyksiin. Seurakuntien varhaiskasvatuksessa kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa ei hyväksytä missään muodossa eikä keneltäkään.

Varhaiskasvatus seurakunnissa perustuu kristilliseen ihmiskäsitykseen:

Arvostamme lasta. Iloitsemme lapsesta. Haluamme suojella hänen lapsuuttaan ja oikeuttaan olla juuri se, kuka hän on. Uskomme, että maailma on Jumalan maailma. Siksi se on kaunis ja hyvä. Jokainen on Jumalan silmissä kau-

nis. Varjelemme ja etsimme pyhää. Luottamus on elämänasenteemme. Käännämme katseen hyvään ja näytämme sen myös muille. Olemme vastuussa lapsen parhaasta. Siksi asetumme aina hänen puolelleen.

Tuemme lapsen kokonaisvaltaista kasvua kehityspsykologian ja teologian vuoropuhelulla. Pyhä ja leikki kulkevat käsi kädessä, usko tulee todeksi arkisessa leikissä. Olemme kiinnostuneita lapsen ja hänen perheensä tavasta ajatella ja uskoa. Uskomme lapsen omaan kasvuun. Jokaisella lapsella on oma aikataulunsa ja tiensä. Annamme lapselle ja hänen perheelleen kokemuksen rakastavasta ja arvostavasta yhteisöstä, johon on tärkeää kuulua.

Täydesti lapsi (Helsingin seurakuntien varhaiskasvatuksen kehittämislinjaukset 2013-2017). Hyväksytty yhteisessä kirkkoneuvostossa 29.11.2012

Arvoja, ihanteita, päämääriä, tavoitteita ja ihmiskäsitystä tulee avata seurakunnassa riittävästi, jotta päästään keskustelemaan myös niiden pohjalla olevista ja eniten itse toimintaan vaikuttavista perusolettamuksista. Arvopohjaa ja toimintaperiaatteita voidaan kehittää vain arvioimalla ja tulella tietoisiksi pohjimmaisista perusolettamuksista. Näin yhdessä sovitut arvot eletään todeksi toiminnan tasolla. Nämä edellä mainitut tekijät vaikuttavat seurakuntien varhaiskasvatuksen pedagogiikkaan ja sen pohjalta tehtyihin valintoihin.

SEURAKUNNAN TOIMINTAKULTTUURI – TOIMIMME NIIN KUIN AJATTELEMME

Helsingin seurakuntien varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu kristillisistä arvoista, normeista ja arvostuksista, oppimiskäsityksestä, pedagogiikasta, oppimisympäristön vuorovaikutuksesta, ilmapiiiristä, arkikäytännöistä, ammatillisuudesta sekä kasvatustietoisuudesta ja koko yhteisön tavasta toimia.

Helsingin seurakuntien yhteinen varhaiskasvatussuunnitelma antaa vain yleiset linjat varhaiskasvatukseen. Jokaisessa seurakunnassa varhaiskasvatusta toteutetaan seurakunnan

oman tilanteen ja perinteen mukaisella tavalla. Tätä paikallista sovellusta avaamaan seurakunta laatii oman toimintasuunnitelmansa. Näin yhteinen ja seurakunnan oma suunnitelma yhdessä antavat vanhemmille tietoa varhaiskasvatuksen periaatteista ja sisällöistä.

Varhaiskasvatus seurakunnan toimintana kytkeytyy osaksi kirkon itseymmärrystä. Ihminen nähdään Jumalan kuvaksi luotuna ja tarkoitettuna elämään yhteydessä häneen ja toisiin ihmisiin. Tätä hengellistä tehtäväänsä kirkko ja seurakunnat toteuttavat avoimesti ja kaikkia mukaan kutsuen. Varhaiskasvatuksessa hengel-

lisyys on aina lapsen kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä sensitiivisesti huomioivaa. Lapsi ja perhe kohdataan kaikkine elämän ja kasvun kysymyksineen.

Lapsivaikutusten arviointi

Säännös Lapsivaikutusten arvioinnista astui kirkossa voimaan 1.1.2015. Lapsivaikutusten arvioinnin kohteena ovat ne vaikutukset, joita päätöksellä on lasten ja nuorten (alle 18-vuotiaat) kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja oikeuksien toteutumiseen (lapsen etuun). Kirkkojärjestyksen säännös koskee lapsivaikutusten päätösten ennakoarviointia ja siksi LAVA tehdään päätöksen valmisteluvaiheessa. Ennen päätöksentekoa ennakoitaan ja arvioidaan päätöksen mahdollisia vaikutuksia lapsiin ja nuoriin. Keskeistä on hankkia tietoa asioista, jotka ovat tärkeitä lasten ja nuorten hyvinvoinnin kannalta. Tietoa löytyy

lapsilta ja nuorilta itseltään, tilastoista sekä niiltä, jotka tuntevat hyvin lasten ja nuorten elämää. Tiedon kerääminen lisää vuorovaikutusta ja yhteyttä työntekijöiden, luottamushenkilöiden ja seurakuntalaisten välillä.

Lapsivaikutusten arvioinnin soveltaminen seurakunnan toimintaan tarkoittaa lapsen oikeuksien toteuttamista käytännössä. Lasten mielipiteitä huomioidaan ja lapsille annetaan mahdollisuus vaikuttaa esimerkiksi toiminnan sisältöihin. Osallisuuden ottaminen todella tarkoittaa sitä, että lapsi ja nuori eivät ole kirkossa vain toiminnan kohteita vaan toimijoita. Mahdollisuus vaikuttaa itseään koskevissa asioissa vahvistaa lasten ja nuorten elämäntaitoja. Lapsiystävällisen seurakunnan toimintakulttuurissa keskeisiä asioita ovat lämmin vuorovaikutus ja kaikenikäisten seurakuntalaisten osallisuus.

VARHAISKASVATUKSEN ELEMENTIT

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lasten oppimista ja hyvinvointia sekä laaja-alaista osaamista. Pedagoginen toiminta toteutuu lasten ja henkilöstön välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteisessä toiminnassa, jonka keskiössä on oppiva ja hyvinvoiva lapsi. (Kaavion rakenteellinen mallin OPH)

ARVOPERUSTA | OPPIMISKÄSITYS
 TOIMINTAKULTTUURI | OPPIMISYMPÄRISTÖT | TYÖTAVAT | YHTEISTYÖ | PEDAGOGINEN DOKUMENTOINTI
 ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN

**IHMETTELY LUO TILAA AJATTELULLE ANTAEN
MAHDOLLISUUDEN LAPSEN OMILLE OIVALLUKSILLE.**

**LEIKKI ON VAPAATA, VAPAAEHTOISTA, SPONTAANIA
JA SITÄ OHJAA SISÄINEN MOTIVAATIO.**

Oppimiskäsitys ja osallisuus

Lapset oppivat seurakuntien varhaiskasvatuksessa leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. He ovat luonnostaan aktiivisia ja uteliaita. Oppiminen ymmärretään kokonaisvaltaisena ja sitä tapahtuu kaikkialla kaiken aikaa. Pienten ja suurten kysymysten sekä toden ja mielikuvituksen suhde toisiinsa hakee vielä sulassa sovussa paikkaansa lapsen ajattelussa. Lapset oppivat aistien, havainnoiden, pohtien, kokien sekä jäljitellen erilaisia tilanteita ja rituaaleja. Ihmettely luo tilaa ajattelulle antaen mahdollisuuden lapsen omille oivalluksille. Näitä edellä mainittuja tekijöitä aikuinen vahvistaa lapsessa. Tärkeintä kaikessa on, että lapsi voi kokea iloa omasta toiminnastaan sekä itsestään oppijana.

Tiedot ja taidot rakentuvat aiemmin opitun pohjalle lapsen omassa rytmissä. Pieni lapsi tarvitsee oppiessaan riittävästi myös kasvurauhaa, josta varhaiskasvattajat pitävät huolen. Opittavien asioiden suhteen edetään lasta kuunnellen pienin askelin.

Lapsen kasvu, kehitys ja oppiminen tapahtuvat vuorovaikutuksessa lasten, aikuisten ja ympäristön kanssa. Vuorovaikutustilanteet ruokkivat ajattelua, antavat kokemuksia ja elämyksiä sekä nimeävät ja sanoittavat erilaisia asioita ja tunteita.

Lapsen osallisuuden ytimessä ovat kohtaaminen ja vuorovaikutus. Osallisuuden kokemuksen tulee toteutua kaikissa arjen hetkissä lapsen ikä- ja kehitystaso huomioiden, ei vain yksittäisissä tilanteissa. Lapsi tulkitsee jatkuvasti ympäröivää kulttuuria ja yhteisöä selviytyäkseen niiden sisällä, ja kokeakseen yhteenkuulumisen tunnetta. Samalla hän myös uusintaa ja jopa aktiivisesti uudistaa kulttuurisia merkityksiä sekä omassa ryhmässään että koko yhteisössään. Tämä edellyttää aikuiselta tarkkaa havainnointia lasten aloitteista ja aikuisen osittaista vallasta luopumista, unohtamatta kuitenkaan aikuisen vastuuta. Lapsen osallisuuden kokemus rakentuu lapsen kannalta merkityksellisistä asioista tai tilanteista. Se on ennen muuta lapsen oma tunnekokemus. Lapsi oppii parhaiten itselleen merkityksellisten asioiden kautta. Seurakunnassa

nämä ovat tärkeitä näkökulmia niin lapsen oppimisen kuin myös yhteisön jäseneksi kasvamisen kannalta.

Pedagogiikka

Pedagogiikalla tarkoitetaan erityisesti varhaiskasvatustieteelliseen tietoon perustuvaa, ammatillisesti johdettua ja ammattihenkilöstön toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten oppimisen ja kehityksen toteutumiseksi. Varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa ja sen toteuttamista kuvaa kokonaisvaltaisuus ja se tapahtuu lasten ja aikuisten välisessä vuorovaikutuksessa. Pedagogiikka toteutuu lapsilähtöisenä ja aikuisjohtoisena työotteena arjen kaikissa toiminnoissa, joihin kasvattaja liittyy vahvistaen lapsilta tulleita aloitteita. Näin ollen jokainen tilanne on pedagogisesti merkityksellinen. Kasvattaja kuuntelee ja havainnoi sensitiivisesti lapsilta tulevia huomioita sekä muuttaa tarpeen mukaan aiempia suunnitelmiaan. Suunnitelmallisuus ja joustavuus kulkevat käsi kädessä tavoitteen suuntaisesti ja riittävän väljästi.

Oppimisympäristö

Oppimisympäristöön kuuluvat ympäristön lisäksi kerhon säännöt ja muut yhteisesti sovitut käytännöt. Kerhotilat, seurakuntakodit, kirkot ja leirikeskukset tarjoavat monipuolisen oppimisympäristön kristillisen symboliikan, kielen ja tradition tutkimiseen ja kokemiseen. Seurakuntien varhaiskasvatuksessa lapsi saa elää täydesti lapsena kysyen, pohtien ja aistien Jumalan olemassaoloa. Erilaiset käytännöt ja säännöt vaikuttavat oppimisympäristöön ja koko toimintakulttuuriin joko rajaten tai avartaen sitä. Lapsen kannalta on tärkeää arvioida säännöllisesti seurakunnan toimintakulttuuria niin, että se huomioi riittävästi asioita lapsen kasvun ja kehityksen kannalta.

Leikki

Seurakunnan kerhotoiminnassa on keskeistä tarjota lapselle monipuolisia leikin mahdollisuuksia. Leikki on lapsen ominaisin tapa toimia, olla vuorovaikutuksessa ja oppia ympäröivästä maailmasta. Leikissä lapsen sosiaaliset taidot kehittyvät, hän luo ystävyyssuhteita ja oppii ot-

tamaan toiset huomioon. Leikki on vapaata, vapaaehtoista, spontaania ja sitä ohjaa sisäinen motivaatio. Leikkiessään lapset ovat aktiivisia toimijoita. He sekä jäljittelevät että luovat uutta. Mielikuvituksen voimin lapset testaavat ajatuksiaan, haaveitaan, roolejaan ja erilaisia ideoitaan eri ulottuvuuksissa, myös hengellisyyden alueella. Tämä tuottaa lapselle iloa ja innostusta. Turvallisessa leikissä voi kokeilla ja käsitellä vaikeita asioita. Anteeksipyyttämisen ja -antamisen sekä uudelleen aloittamisen mahdollisuus tuo toivon näkökulmia kasvun keskellä. Leikki edistää lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia.

Leikki kehittää lapsen kieltä, symbolista ajattelua sekä luovuutta. Leikki harjaannuttaa ongelmanratkaisutaitoja. Taitava ohjaaja ymmärtää leikin merkityksen. Hän havainnoi ja dokumentoi lasten leikkejä ja osallistuu tai ohjaa niitä sensitiivisellä tavalla. Ohjaaja rohkaisee lasta leikeissä myönteisellä äänensävyllä, eleillä ja katsekontaktilla. Hän kuuntelee ja vastaa lapselle, tunnistaa leikissä lapsen tarpeita ja huolen aiheita rohkaisten lasta aloitteellisuuteen ja luottavaisuuteen.

Havainnointi ja dokumentointi

Havainnointi ja dokumentointi ovat kaiken toiminnan suunnittelun ja toteutuksen perusta. Ne ovat lapsilähtöisen työotteen edellytys ja osa kasvattajan perustehtävää. Havainnointi antaa tietoa lapsen vahvuuksista, kiinnostuksen kohteista, taidoista ja tuen tarpeista. Samalla kasvattaja oppii paremmin tuntemaan lapsen käyttäytymisen taustalla olevia syitä. Tämä tieto

auttaa kasvattajaa toimimaan niin, että hän edistää lapsen oppimista ja kokonaisvaltaista hyvinvointia. Keskeisiä havainnoitavia alueita voivat olla esim. lapsen tunne-elämän kehitys, ajattelu, muisti ja oppiminen, kielellinen kehitys, oman toiminnan ohjaus, motorinen kehitys, sosiaaliset taidot ja vuorovaikutus sekä leikki ja leikkitaidot. Kasvattajan tilannearvioiden ja ratkaisujen tuleekin perustua havainnointiin ja dokumentointiin, ei olettamuksiin ja uskomuksiin.

Prosessi etenee havainnoinnin ja dokumentoinnin analysointiin ja tulkintaan. Tämän pohjalta tehdään itse toiminnan suunnittelu ja sen toteutus. Arviointi johtaa puolestaan toiminnan kehittämiseen. Havainnointi voi olla strukturoitua eli etukäteen suunniteltua ja toteutettua. Havainnoija ei osallistu toimintaan vaan keskittyy pelkästään havainnointiin, hän on ennakolta päättänyt, mitä asioita aikoo havainnoida. Ei -strukturoitua havainnointia tehdään päivittäin jatkuvasti normaalin toiminnan yhteydessä. Osallistuvassa havainnoinnissa havainnoijalla on jokin rooli, esim. etäisenä, aktiivisena tai täysjäsenenä.

Oppimisen alueet

Oppimisen alueilla kuvataan varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Myös kerhotoiminnassa on huomiotava lapsen oikeus saada monipuolisia kokemuksia oppimisen eri alueista. Niitä sovelletaan ja yhdistetään lasten mielenkiinnon ja osaamisen mukaisesti. (Katso kaavio)

OPPIMISEN ALUEET

Oppimisen alueita sovelletaan ja yhdistetään lasten mielenkiinnon ja osaamisen mukaisesti. (Kaavion rakenteellinen malli OPH)

KIELTEN RIKAS MAAILMA	ILMAISUN MONET MUODOT	MINÄ JA MEIDÄN YHTEISÖMME	TUTKIN JA TOIMIN YMPÄRISTÖSSÄNI	KASVAN LIIKUN JA KEHITYN
<ul style="list-style-type: none"> •Kielelliset taidot ja valmiudet •Kielelliset identiteetit 	<ul style="list-style-type: none"> •Musiikillinen •Kuvallinen •Sanallinen •Kehollinen 	<ul style="list-style-type: none"> •Eettinen ajattelu •Katsomuskasvatus •Lähiyhteisömenneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus •Mediakasvatus 	<ul style="list-style-type: none"> •Matemaattinen ajattelu •Ympäristökasvatus •Teknologiakasvatus 	<ul style="list-style-type: none"> •Liikkuminen •Ruokakasvatus •Terveys ja turvallisuus

**JOKAINEN TILANNE ON
PEDAGOGISESTI MERKITYKSELLINEN.**

VARHAISKASVATUKSEN TAVOITTEENA ON ANTAA KAIKILLE LAPSILLE YHDENVERTAISET MAHDOLLISUUDET VARHAISKASVATUKSEEN, EDISTÄÄ SUKUPUOLTEN TASA-ARVOA SEKÄ ANTAA VALMIUKSIA YMMÄRTÄÄ JA KUNNIOITTA YLEISTÄ KULTTUURI-PERINNETTÄ SEKÄ KUNKIN KIELELLISTÄ, KULTTUURISTA, USKONNOLLISTA JA KATSOMUKSELLISTA TAUSTAA.

Pedagoginen johtaminen ja arviointi

Pedagogisen johtamisen päätavoite on lapsen hyvän kasvun ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin sekä oppimisen tukemisessa. Tämä tavoite voi toteutua vain laadukkaalla pedagogiikalla. Seurakunnan varhaiskasvatuksesta vastaava työntekijä kantaa päävastuun pedagogisesta johtamisesta. Tärkeään asemaan nousevat kuitenkin varhaiskasvattajien säännölliset pedagogiset keskustelut niin työparien kuin koko tiimin kesken. Arvo - ja kasvatustalutuksessa pohditaan yhdessä mm. kasvatustalutuksesta sekä lap-

si- ja oppimiskäsitystä, joiden pohjalta tehdään arjen valintoja. Vastuuta pedagogisesta johtamisesta tulee siis jakaa koko varhaiskasvatustii- min kesken, jotta laatu ja kehittäminen koetaan yhteiseksi. Tämä edellyttää yhteistä toiminnan jatkuvaa havainnointia ja arviointia suhteessa asetettuihin tavoitteisiin, joista löytyvät kehittämisen tärkeät painopisteet ja varhaiskasvat- tajien koulutustarpeet. Arviointia tulee järjestää siten, että lasten ja vanhempien palaute vaikut- tavat toiminnan kehittämiseen.

YHTEISTYÖ VARHAISKASVATUKSEN VERKOSTOJEN KANSSA

Varhaiskasvatuksen perusteissa 2016 kannus- tetaan yhteistyöhön eri toimijoiden kanssa. Var- haiskasvatuksen yhteistyötahoilla tarkoitetaan kaikkia niitä alueellisia ja paikallisia toimijoita, joiden kanssa varhaiskasvatuksen on luontevaa tehdä yhteistyötä. Yhteistyö esimerkiksi ope- tuksesta, liikunnasta, kirjastosta ja kulttuuris- ta vastaavien tahojen ja muiden lähiympäristön toimijoiden kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee varhaiskasvatuksen tavoitteita. Yhteistyö kunnan varhaiskasvatuk- sen ja sen alueella toimivien yksityisten varhais- kasvatuspalvelujen tuottajien välillä on tärkeää. Muita varhaiskasvatuksen yhteistyötahoja ovat esimerkiksi järjestöt, seurakunnat, poliisi sekä ravitsemus- ja siivouspalvelut.

Varhaiskasvatustalutlain (2a§) mukaan varhais- kasvatuksen tavoitteena (kohdassa 6) on antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuu- det varhaiskasvatukseen, edistää sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa.

Katsomuskasvatus liittyy minä ja meidän yh- teisömme oppimisen alueisiin. Oppimisen alueet eivät ole erikseen toteutettavia, toisistaan irralli-

sia kokonaisuuksia, vaan niiden aihepiirejä yh- distetään ja sovelletaan lasten mielenkiinnon kohteiden ja osaamisen mukaisesti.

Lasten elinpiiri laajenee heidän aloittaessaan varhaiskasvatuksen kodin ulkopuolella. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja kat- somusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Varhaiskasvatuksen tehtävä on kehittää lasten valmiuksia ymmär- tää lähiyhteisön monimuotoisuutta ja harjoitella siinä toimimista. Tehtävää lähestytään eettisen ajattelun, katsomusten, lähiyhteisön menneisyy- den, nykyisyyden ja tulevaisuuden sekä medi- an näkökulmista. Toiminnassa voidaan käyttää monipuolisesti esimerkiksi satuja, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa, erilaisia mediasä- lättöjä sekä vierailijoita, vierailuja ja lähiympä- ristön tapahtumia.

Yhteistyöllä tuetaan lapsen varhaiskasvatuk- sen järjestämistä siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista kas- vatusta, opetusta ja hoitoa. Vastuu yhteistyön toteutumisesta ja suunnitelmallisuudesta on varhaiskasvatuksen järjestäjillä. He vastaavat myös siitä, että yhteistyötä toteutetaan tarvit- taessa monialaisesti.

Monialaisen yhteistyön tavoitteena on varmistaa varhaiskasvatuksen toteuttaminen toimintayksiköissä lasten tarpeita vastaavasti. Varhaiskasvatustilain mukaan kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava monialaisessa yhteistyössä ja luotava tarvittavat yhteistyörakenteet.

Yhteistyötapojen hahmottamisessa auttavat sekä Kirkkohallituksen laatimat Kumppanuuden korit (ks. 21) että Opetushallituksen ohje katsomuskasvatuksen toteuttamisesta ja uskonnollista tilaisuuksista varhaiskasvatuksessa.

Ohjeessa kerrotaan, miten uskonnon ja omantunnon vapautta koskevat säädökset lainsäädännössä tulee huomioida katsomuskasvatusta toteutettaessa sekä mahdollisia uskonnollisia tilaisuuksia sekä niille vaihtoehtoista toimintaa järjestettäessä.

Ohjeen tarkoitus on varmistaa sivistyksellisen ja uskonnon vapautta koskevien perusoikeuksien toteutuminen, edistää suvaitsevaisuutta ja moniarvoisuutta ja varmistaa, että varhaiskasvatus on uskonnollisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamaton.

Sitouttamattomuus tarkoittaa, että kaikkia katsomuksia tarkastellaan tasaveroisina arvottamatta niitä. Lasta ei saa ohjata mihinkään katsomukseen eikä häneen saa katsomuksellisesti vaikuttaa.

[http://oph.fi/download/189008 Ohje varhaiskasvatuksen katsomuskasvatuksen toteuttamisesta ja uskonnollisis.pdf](http://oph.fi/download/189008_Ohje_varhaiskasvatuksen_katsomuskasvatuksen_toteuttamisesta_ja_uskonnollisis.pdf)

Seurakunta varhaiskasvatuksen, koulun ja oppilaitoksen kumppanina

Varhaiskasvatuksen näkökulmasta keskeisimmät korit ovat:

Kori 1 (Yleissivistävä opetus, varhaiskasvatuksessa katsomuskasvatus). Yhteistyössä voidaan toteuttaa koko lapsiryhmälle soveltuvaa toimintaa, kuten tutustumista kulttuuriperinteen näkökulmasta esimerkiksi joulukertomusperinteeseen tai kirkkotilaan. Kasvattajien välisessä yhteistyössä ajatusten ja näkökulmien vaihtaminen dialogisella lähestymistavalla voi parhaimmillaan rikastuttaa katsomuskasvatuksen toteuttamista monikielisessä, - kulttuurisessa ja monenlaisten katsomusten kaupungissa.

Kori 2 (Perinteiset juhlat) Vuoden kulkuun kuuluu erilaisia juhla-aikoja, joista suuri osa liittyy olennaisesti suomalaiseseen kristilliseen perinteeseen. Myös muiden kulttuurien juhlia vietetään, mikäli ne liittyvät lapsiryhmässä olevien lasten perinteisiin. Juhlat ovat päiväkodin omia ja yhteisöllisiä juhlia silloinkin, kun ne liittyvät jouluun, pääsiäiseen. Yksittäisen virren laulaminen tai joulukuvaelman esittäminen ei tee juhlasta uskonnollista tilaisuutta. Uskontoon viittaavat juhlatraditiot ovat osa suomalaista kulttuuria.

Kori 3 (Uskonnolliset tilaisuudet) Seurakunta voi järjestää juhla-aikoihin tai ajankohtaisiin tapahtumiin liittyviä tilaisuuksia, joiden sisällöistä tulee informoida yhteistyökumppaneita etukäteen. Lapsiryhmän kannalta on keskeistä, että uskonnollinen tilaisuus liittyy meneillään oleviin oppimisen prosesseihin. Tilaisuudet voivat sisältää uskonnon harjoittamista positiivisen uskonnon vapauden periaatteella.

HELSINGIN KAUPUNGIN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMASTA:

Varhaiskasvatuksen katsomuskasvatuksessa yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja muut katsomukset. Uskonnotonta tarkastellaan muiden katsomusten rinnalla. Katsomuskasvatuksen tavoitteena on edistää keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä eri katsomuksia kohtaan sekä tukea lasten kulttuuristen ja katsomuksellisten identiteettien kehittymistä. Lasten kanssa tutustutaan erilaisiin katsomuksiin ja niihin liittyviin perinteisiin.

Katsomuskasvatuksessa tehdään yhteistyötä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuunnellen ja kunnioittaen. Katsomuskasvatus tukee muun muassa lasten kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista. Helsingissä perheiden kulttuuriset ja katsomukselliset taustat nähdään lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen voimavaroina.

Huoltajien kanssa keskustellaan kulttuurista ja katsomuksista sekä siitä, miten ne voidaan huomioida lapsiryhmän toiminnassa.

HELSINGIN ESIOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMASTA:

Monikulttuurisessa Helsingissä lapsiryhmän katsomukset ja erilaiset kulttuuriset tavat tarjoavat paljon sisältöä katsomuksellisten teemojen käsittelyyn. Esiopetuksessa tutustutaan katsomuksiin ja opitaan kunnioittamaan erilaisuutta. Pääpaino on kaikille yhteisessä eettisessä- ja katsomuskasvatuksessa. Esiopetuksessa lapsella on mahdollisuus hiljentymiseen ja ihmettelyyn sekä saada kokemuksia jostakin itseään suuremmasta.

Yhteistyössä kaupungin kanssa huomioidaan sekä varhaiskasvatussuunnitelman että esiopetussuunnitelman sisällölliset periaatteet.

Helsingin seurakuntayhtymässä yhteisesti sovitut vastuut kaupungin varhaiskasvatuksen kanssa

Paikallisseurakuntien varhaiskasvattajat toimivat alueellisessa yhteistyössä kaupungin varhaiskasvatuksen eri yksiköiden kanssa tai muiden varhaiskasvatusta järjestävien tahojen kanssa (päiväkoti, perhepäivähoito, leikkipuisto, kerhotoiminta).

Yhteisen seurakuntatyön varhaiskasvatuksen viranhaltijat neuvottelevat kaupungin pedagogisessa kehittämissyksikössä varhaiskasvatuksesta vastaavien asiantuntijoiden kanssa yhteistyötä, koulutuksesta ja koko kaupunkia koskevasta viestinnästä mm. Lasten kirkko soikoon -konserteista, Helsingin jouluseimet -tapahtumasta sekä joulun- ja pääsiäisajan tiedotteista.

Lastensairaala

Verkostotyötä tehdään laajasti eri toimijoiden kanssa. Esimerkiksi Lastensairaala toimii leikki- ja nuorisotoiminnan yksikkö, johon Yhteisen seurakuntatyön varhaiskasvattajat tiiviisti liittyvät. Lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen myös sairaalassa ollessaan. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia sairaalaolosuhteissa. Yhteisen seurakuntatyön varhaiskasvattajat ovat oman alansa asiantuntijoita ja pitävät yllä positiivista uskonnonvapautta monikulttuurisessa sairaalaympäristössä. Keskeistä on lapsen ja perheiden kysymysten ja tarpeiden sensitiivinen kuuleminen ja havainnointi, jonka pohjalle yhteinen toiminta rakentuu, myös katsomuksen osalta.

**LAPSIRYHMÄN KANNALTA ON KESKEISTÄ, ETTÄ
USKONNOLLINEN TILAISUUS LIITTYY MENEILLÄÄN
OLEVIIN OPPIMISEN PROSESSEIHIN.**

SEURAKUNNAN VARHAISKASVATUKSEN KERHOTOIMINTA

Perhekerho

Perhekerho tarjoaa kokoontumispaikan samassa elämäntilanteessa oleville perheille. Kerhossa ollaan yhdessä vanhemman tai muun lapsen läheisen seurassa. Lapselle perhekerho on turvallinen paikka harjoitella sosiaalisia taitoja ohjatussa hetkessä ja vapaassa leikissä. Loruja, liikunnan ja yhdessä koetun taiteen keinoin tuetaan ja vahvistetaan varhaista vuorovaikutusta. Yhdessä Pyhän äärellä oleminen stimuloi pienen lapsen eri aisteja antaen mahdollisuuden kokonaisvaltaiseen ja turvalliseen hengelliseen kokemukseen. Perhekerhoja voi olla eri nimikkeillä, kuten ensilapsikerho, ensimmäistä kertaa vanhemmaksi -ryhmä, vanhempi -lapsi -ryhmä, perhekahvila, avoin perhekerho. Kerhot kokoontuvat yleensä kerran viikossa. Perhekerhoa ohjaa lastenohjaaja tai muu seurakunnan työntekijä. Usein toiminnan toteuttamisessa ja suunnittelussa on mukana myös seurakuntalaisia.

Päiväkerho

Päiväkerho on tarkoitettu 3-5 -vuotiaille lapsille. Päiväkerhot kokoontuvat 2-5 kertaa viikossa 2-3 tunnin ajan. Kerhon tavoitteena on tukea lapsen kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä, joka pitää sisällään myös hengellisen ulottuvuuden. Kerhotoiminta tarjoaa lapselle mahdollisuuden leikkiä, liikkua, tutkia, ilmaista itseään eri taiteen keinoin ja hiljentyä. Lapsen mielenkiinnon kohteet ja tarpeet sekä erilaiset oppimisen alueet käyvät vuoropuhelua keskenään päiväkerhon arjessa sekä juhlassa. Vanhempien kanssa tehdään yhteistyötä samalla tukien heitä kasvatustehtävässään. Päiväkerhoa ohjaa lastenohjaaja.

Viime aikoina on kehitetty myös 2 -vuotiaille omia lyhytkestoisempia ja harvemmin kokoontuvia kerhoja, joita saatetaan kutsua esimerkiksi naperokerhoiksi. Myös ulkona toteutettavat luontokerhot ovat lisääntyneet seurakuntien toiminnassa. Uusista ja erilaisista painotuksista kerhotoiminnassa löytyy lisää tietoa seurakuntien omilta sivuilta.

Iltapäiväkerhotoiminta kouluikäisten lasten kanssa

Koululaisten iltapäivätoiminta on valvottua ja ohjattua lasten vapaa-ajan toimintaa, jossa tuetaan lasten omaehtoista toimintaa, liikuntaa, lepoa ja tarjotaan mahdollisuus läksyjen tekemiseen. Aamu- ja Iltapäivätoiminnan perusteista, tavoitteista ja toimintaperiaatteista säädetään perusopetuslain (628/1998) 8a luvussa. Toimintasuunnitelma on tehty tukemaan Helsingin kaupungin perusopetuslain mukaisen iltapäivätoiminnan toteuttamista. Toimintasuunnitelmassa ohjeistetaan toiminnan järjestämisen kannalta oleellisia periaatteita ja linjauksia. Iltapäivätoiminnan ohjaajat laativat lisäksi vuosittaisen toimintapaikkakohtaisen toimintasuunnitelman tämän toimintasuunnitelman ja Opetushallituksen perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteiden 2011 (Määräykset ja ohjeet 2011:1) sekä perusopetuksen laatukriteerien (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:29) pohjalta. Vaikka iltapäivätoiminta on organisoitu seurakunnissa varhaiskasvatuksen kautta ja kerhotoimintaa seurakunnissa ohjaavat lastenohjaajat, niin toiminnan ohjaavuus nousee perusopetusta, ei varhaiskasvatuslaista.

LAPSEN JA PERHEEN KANNALTA ON TÄRKEÄÄ, ETTÄ EHEÄ OPPIMISEN POLKU TOTEUTUU MAHDOLLISUUKSIEN MUKAAN MYÖS SEURAKUNTIEN TOIMINNASSA LAPSEN SIIRTYESSÄ VARHAISKASVATUKSEN ERI TOIMINTAMUODOSTA TOISEEN.

MUUTA KOKOAVAA TOIMINTAA, TAPAHTUMIA JA YHTEYDENPITOA LAPSIPERHEILLE

Seurakunnassa on monipuolista toimintaa lapsille ja heidän vanhemmilleen. Tätä suunnittelee ja toteuttaa moniammatillinen työntekijäjoukko sekä osaamistaan jakavat seurakuntalaiset. Näin ollen toiminnan tavoitteet nousevat muistakin kuin varhaiskasvatuksen tavoitteista.

Musiikkikerhot

Varhaiskasvatusikäisten musiikkikerhoista käytetään seurakunnissa monenlaisia nimityksiä. Kirkkohallituksen ”Lapsi ja musiikki seurakunnassa” -asiakirjan linjauksen mukaan seurakunnan musiikkileikkikoulutoiminnasta käytetään nimitystä kirkkomuskari. Sen tavoitteissa kietoutuvat yhteen kristillinen kasvatus, musiikkikasvatus ja varhaiskasvatus. Tämä näkyy lapsen hengellisen elämän tukemisena, lapsen kokonaisvaltaisena huomioimisena sekä vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen tukemisena. Kirkkomuskarit eri muodoissaan välittävät musiikin iloa ja elämyksiä ja niitä pitävät varhaisiän musiikinopettajat, kanttorit ja lastenohjaajat.

Lapsiperheiden jumalanpalvelukset ja kirkkohetket

Kasteen kautta lapsesta tulee seurakunnan täysivaltainen jäsen. Näin ollen lapsi on tervetullut jokaiseen jumalanpalvelukseen ja messuun. On hyvä miettiä, miten lapsen osallisuus seurakunnan eri tilaisuuksissa toteutuu. Erityisesti juuri lapsille ja perheille suunnatuissa kirkkohetkissä lapsen huomioon ottaminen on ensiarvoisen tärkeää sekä sisällön että toteutuksen suhteen.

Pyhäkoulu

Pyhäkoulu on ensisijaisesti lasten oma jumalanpalvelus. Se voi sisältää musiikkia, Raamatunkertomuksia, yksinkertaista liturgiaa, rukousta, leikkiä, liikettä ja kädentaitoja. Pyhäkoulussa kokoonnutaan yhteen oppimaan ja kokemaan pyhää. Pyhäkoulun opettajina toimivat useimmiten vapaaehtoiset seurakuntalaiset ja seurakunta tukee opettajia niin pyhäkoulun suunnittelussa kuin toteutuksessa. Seurakunnan varhaiskasvatuksesta vastaavien työntekijöiden on hyvä tukea ja ohjata pyhäkoulun opettajia ottamaan huomioon varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa olevat pääperiaatteet lapsen oppimisesta ja kokonaisvaltaisesta tavasta toimia.

Retket, leirit ja tapahtumat

Seurakunnat järjestävät erilaisia retkiä ja leirejä lapsiperheille. Näiden lisäksi seurakunnat ja yhteinen seurakuntatyö tarjoavat monipuolisia tapahtumia lapsiperheille.

Jotta kysyntä ja tarjonta kohtaavat, on tärkeää antaa perheille mahdollisuus vaikuttaa heille järjestettäviin toimintoihin jo suunnitteluvaiheessa. Toteutuksessa ja suunnittelussa tulee huomioida tapahtumien laadukas sisältö, moniammatillinen yhteistyö, ajankohta, fyysinen ympäristö, turvallisuus sekä työntekijä- ja vapaaehtoisresurssit. Näin perheen pienimmätkin voivat saada turvallisen ja merkityksellisen kokemuksen yhteisöön kuulumisesta.

Lasten sururyhmät ja perheiden suruleirit

Lasten sururyhmissä lapsella on oikeus käsitellä suruun liittyviä asioita ikä- ja kehitystasonsa mukaisesti. Vertaisryhmässä surulle on tilaa turvallisessa ja luottamuksellisessa ympäristössä. Surua käsitellään eri taidemuotojen, liikkumisen, kertomusten, leikin ja yhteisten keskustelujen kautta. Perheiden suruleirillä on eri-ikäisillä lapsilla omat ryhmänsä, aikuisilla omansa ja lisäksi surua käsitellään ohjatuissa tilanteissa oman perheen kesken. Leiri antaa koko perheelle mahdollisuuden yhteiseen prosessiin pohtia surun monenlaisia ilmenemismuotoja yhdessä ja erikseen.

Pienelle parasta - koko ikäluokan kattavaa yhteydenpitoa lapsiperheisiin

Pienelle parasta on kokonaisuus, jolla tuetaan kotien kristillistä kasvatusta. Kotiseurakunta on yhteydessä lapsiperheisiin varhaislapsuuden herkkyysvaiheissa lähettämällä kotiin materiaaleja neljä kertaa ennen lapsen kouluikää. Pienelle parasta on sekä vahvaa tutkimuksiin pohjautuvaa ajattelua, että sen pohjalta syntyneitä materiaaleja. Pienelle parasta on kaksikielinen ja yhteydenotot tapahtuvat seurakunnan jäsenrekisterin tietojen perusteella.

Ensimmäinen yhteydenotto on kasteeseen rohkaiseva esite lapsen vanhemmille välittömästi lapsen syntymän jälkeen.

Toinen yhteydenotto, Pienen iltahetki -materiaalipaketti, joka lähetetään noin kuukauden kuluttua lapsen kastamisesta, rohkaisee vanhemman ja lapsen keskinäisiin yhteisiin iltahetkiin. Lisäksi vuoden aikana kastetut lapset kutsutaan erikseen perheen pienimmille suunnattuihin konsertteihin.

Kolmas yhteydenotto, Ruusukorva ja Kyyhkynen satukirja 3–4-vuotiaalle, kutsuu lapsen ja vanhemman lukemaan yhdessä sylikkään.

Neljäs yhteydenotto, Kultainen sulka -lautapeli, kannustaa pelaamaan yhdessä joko perheenjäsenten tai kavereiden kanssa kotikaupungissa seikkaillen.

Pienelle parasta -materiaalit voivat parhaimmillaan herätellä keskusteluja ja pohdintoja elämästä, kasvusta, tunteista ja hengellisyydestä. Materiaalit tukevat lapsen aktiivista roolia oppijana kotona perheen kesken. Pienen lapsen kohdalla koti on lapsen tärkein kasvun paikka ja vanhemmat ovat hänen kasvunsa parhaat asiantuntijat.

OPETUSHALLITUS / VARHAISKASVATUS- SUUNNITELMAN PERUSTEET 2016

Määräykset ja ohjeet 2016:17

Varhaiskasvatustilain (2a§) mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on

- 1) edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, terveyttä ja hyvinvointia;
- 2) tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista;
- 3) toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset;
- 4) varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö;
- 5) turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä;
- 6) antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuri-perinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa;
- 7) tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmetyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä;
- 8) kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen;
- 9) varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin;
- 10) toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen ta-
sapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea
lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.

Varhaiskasvatuksen järjestäjällä on velvollisuus kertoa huoltajille varhaiskasvatuksen tavoitteista ja toiminnasta sen eri toimintamuodoissa. Huoltajalle järjestetään mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Lisäksi huoltajille järjestetään säännöllisesti mahdollisuus osallistua paikallisen ja yksikkökohtaisen varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin.

LÄHTEITÄ JA KIRJALLISUUTTA VASU-POHDINTOIHIN

- Nyt on pedagogiikan aika! Lastentarhanopettajaliiton nettijulkaisu
- Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa, Heikka, Fonsén, Elo, Leinonen, Suomen varhaiskasvatus ry
- Leikki astuu varpaille, Kokemuksia VKK-metron leikin kehittämiskaudesta, Tahvanainen, Turunen
- Kasvu kiikarissa, Koivunen, Lehtinen, PS-Kustannus
- Haastavat kasvatustilanteet, Lämpimän vuorovaikutuksen käsikirja, Ahonen, PS-Kustannus
- Varhaiskasvatuksen pedagoginen johtajuus, Parrila, Fonsén, PS-Kustannus
- Lapsi ja musiikki seurakunnassa, Suomen ev.lut. kirkon julkaisuja 24
- Leikin käsikirja, Helenius, Lummenlahti, PS-Kustannus
- Varhaiskasvatus katsomusten keskellä, Haapasalo, Petäjä, Vuorelma-Glad, Sandén, Pulkkinen, Tahvanainen, Lastenkeskus – Kirjapaja
- Stressin säätely, Kehityksen, vuorovaikutuksen ja oppimisen ydin, Sajaniemi, Suhonen, Nislin, Mäkelä, PS-Kustannus
- Lapsen mieli, Mielenterveysseura
- Vasu kirkossa -blogi
- Haastavat kasvatustilanteet, Lämpimän vuorovaikutuksen käsikirja, Ahonen, PS-Kustannus

**USKOMME LAPSEN OMAAN KASVUUN. JOKAISELLA
LAPSELLA ON OMA AIKATAULUNSA JA TIENSÄ.**

KIRKKO HELSINGISSÄ
KYRKAN I HELSINGFORS